

בית הדין לעבודה

ב"ל 2163/08	בית הדין האזורי לעבודה בנצרת

03/12/2009

בפני השופט: חיים ארמון

נציג ציבור (עובדים): מר יצחק רז

נציג ציבור (מעבידים): מר רבאח אסדי

בענין:

אנור סאלח

ע"י עו"ד הית'ם דראושה

התובע

נ ג ד

המוסד לביטוח לאומי

ע"י עו"ד אברהם מסארווה

הנתבע

פ ס ק ד י |

1. התובע הגיש לנתבע הודעה על פגיעה בעבודה ותביעה לדמי פגיעה, בגין טענתו על כך שביום 4/10/03, לקה התובע באוטם בלבו בעקבות שיחת טלפון עם פקיד הבנק שבה הודיע לו על כך שחשבונו נמצא ביתרה שלילית גבוהה, ועליו להפקיד בו כסף באופן מיידי.
2. הנתבע, במכתבו לתובע מיום 13/11/07, הודיע לו על דחיית תביעתו בשל כך שמתח מתמשך אינו בבחינת ארוע תאונתי, וכן בטענה שהאוטם התפתח כתוצאה ממחלה טבעית ושהשפעת העבודה, אף אם היתה, היתה פחותה בהרבה מהשפעת גורמים אחרים.
3. כנגד הדחיה האמורה הגיש התובע את התובענה שבפנינו. הנתבע, בכתב הגנתו, חזר על הסיבות לדחיית התביעה, שאותן פירט פקיד התביעות במכתב הדחיה. מגרסת הנתבע התברר כי הוא חולק על גרסת התובע הן במישור העובדתי והן במישור הרפואי.
4. לאור המחלוקת העובדתית בין הצדדים, הוגשו תצהירי עדות ראשית והתיק נקבע להוכחות. בישיבת הראשונה שנועדה להוכחות, הוסכם על כך שהתובע יהיה זכאי להגיש תצהירים מתוקנים מטעמו ואולי אף להזמין עד נוסף (את פקיד הבנק). התובע אכן הגיש תצהירים חדשים (שלו ושל המצהיר המקורי), והזמין את פקיד הבנק להעיד, ובישיבת ההוכחות הנוספת, ביום 8/9/09, שמענו את עדויותיהם ולאחר מכן את סיכומי הצדדים.

מספר הערות בקשר לקביעת העובדות

5. גרסת התובע לא היתה נקיה מספקות.

כך - למשל - בטופס התביעה, כזכור, טען התובע ששיחת הטלפון מפקיד הבנק היתה בקשר ליתרה שלילית גבוהה. בתצהירו הראשון התובע אמנם התייחס ליתרתו השלילית, אך יחד עם זאת טען כי השיחה עסקה גם בהחזרת ציקים שנמשכו מחשבונו. אולם, התברר שהחשבון בבנק הוגבל כבר ביום 22/4/03, כלומר - כמעט חצי שנה טרם השיחה הנטענת, כך שקשה להניח ששיחת התובע עם פקיד הבנק היתה בקשר לציקים החוזרים. התצהיר הנוסף של התובע, כבר לא הזכיר את הציקים החוזרים, אך הוא הוסיף טענה שלא עלתה לפני כן, בענין העברת הענין להליכים משפטיים כנגד התובע.

בנוסף, מהאמור בעדותו של מר עיסאם אסעד, פקיד הבנק, נראה לכאורה שלא הוא היה זה שהמשיך לטפל בחשבונו של התובע, לאחר שכבר הוחלה הגבלה על החשבון, כך שלא ברור אם הוא היה זה שהיה אמור להתקשר לתובע ביום 4/10/03. (אם כי בענין זה נעיר כי אין אנו שוללים את האפשרות שמר אסעד ניסה להרחיק את עצמו מכל מעורבות עם עניינו של התובע ובשל כך העיד כפי שהעיד. מהתנהגותו של מר אסעד, כולל הגשת בקשה מטעמו ימים ספורים טרם הדיון וכולל העובדה שהוא הגיע לבית הדין עם עו"ד מטעמו, בנסיון להימנע מלהעיד, התרשמנו כי הוא מוכן לעשות הרבה כדי שלא להעיד בעניינו של התובע, ומשהוא נאלץ בכל זאת להעיד, הוא עשה זאת בהסתייגות מופגנת, כך שהיה ברור מאד שאין לו כל ענין למסור פרטים על קשר כלשהו עם התובע. בנוסף לכך, מר אסעד לא שלל את האפשרות שהוא אכן התקשר לתובע ביום 4/10/03).

6. למרות הספקות בגרסת התובע, הבענו בהחלטתנו מיום 17/9/09 את דעתנו שניתן לקבוע שהיתה שיחת טלפון חריגה עם מי מפקידי הבנק ביום 4/10/03, והבאנו מספר טעמים לכך:

א. מעדותו של התובע בפנינו התרשמנו כי הוא מתקשה מאד להתבטא. אמנם, התובע העיד בעברית, שאינה שפת אמו, אך מאופן התבטאותו - ניתן להבין שהוא מתקשה להתבטא גם בערבית.

ב. מאז הארוע הנדון ועד למתן הודעתו של התובע בפני חוקר הנתבע חלפו כ-3 שנים, כך שניתן להבין שגם התובע לא זכר מה בדיוק נאמר בשיחה. קל וחומר שכך היה המצב בעת עדותו של התובע, כ-6 שנים לאחר הארוע.

ג. הוגש לנו תדפיס מחשבונו של התובע. מהתדפיס עולה שביום 26/9/03, קיבל התובע הלוואה בסך 110,000 ₪ מהבנק. אותה הלוואה הפחיתה את היתרה השלילית בחשבונות של התובע, כך שבמקום להיות במינוס של כ-136,500 ₪, היה התובע במינוס של כ-26,500 ₪. התובע אכן אישר בעדותו כי הוא לקח הלוואה שאותה הוא היה אמור להחזיר "לאט לאט". (נעיר כי ביום 30/9/03, גבה הבנק סך של כ-5,450 ₪ כפרעון קרן ההלוואה וסך של כ-170 ₪ כפרעון רבית בגין ההלוואה, אך אין אנו בטוחים שמדובר אכן בפרעון של אותה הלוואה שנלקחה ביום 26/9/03). אולם, דווקא ביום שקדם לארוע, ביום 3/10/03, החליט הבנק, כנראה, לחזור בו ממתן ההלוואה, והעמיד את כל ההלוואה לפרעון מיידי, כך שביום זה נפרעה ההלוואה (בסך 110,234.11 ₪). כתוצאה מכך, היתרה השלילית בחשבונו של התובע צמחה בבת אחת מסך של כ-38,000 ₪ לסך של כ-148,000 ₪. פרעון זה של הלוואה והעלאת היתרה השלילית בבת אחת, היו יכולים להצדיק את שיחת הטלפון המאיימת לתובע.

7. לפיכך, סברנו שאין מניעה מלקבל את גרסתו של התובע על כך שביום 4/10/03, התקשר אליו מי מפקידי הבנק (וייתכן שאכן מר אסעד), ושוחח עמו על הצורך להסדיר בדחיפות את יתרת החשבון. בהתאם לכך - קבענו את העובדות שאותן נפרט להלן.

אלה העובדות (כפי שנקבעו בהחלטתנו מיום 17/9/09):

8. התובע, יליד שנת 1963, היה בעלים של מכולת בכפר עילוט, ובעיסוקו זה היה רשום אצל הנתבע כעובד עצמאי.
9. מצב עסקיו של התובע לא היה טוב. החשבון העסקי שלו, בבנק מרכנתיל-דיסקונט בנצרת, היה באופן תדיר ביתרת חובה.
10. בשנת 2003 החמיר מצב האשראי בחשבונו של התובע. היתרה השלילית עלתה, והבנק הפסיק לכבר צ'קים שנמשכו מהחשבון ושולמו לספקים. באפריל 2003, הוגבל חשבונו של התובע, לפי חוק שיקים ללא כיסוי, התשמ"א-1981.
11. מדי פעם טלפן מי מפקידי הבנק אל התובע בקשר למצב החשבון, והתובע התבקש להסדיר את הקטנת היתרה השלילית. כך גם היו שיחות בענין החזרות הצ'קים והגבלת החשבון (באפריל 2003).
12. בחודשים שלאחר הגבלת החשבון, מצב האשראי בחשבון - השתפר מעט. כאמור כבר לעיל, בשלהי ספטמבר 2003 היתרה בחשבון עמדה על סך של מינוס כ-136,500 ₪, והתובע קיבל מהבנק הלוואה על סך של 110,000 ₪, כך שהיתרה השלילית הצטמצמה לסך של כ-26,500 ₪.
- ניתן להניח שכשהיתרה היתה בסך של מינוס כ-26,500 ₪, הוקל הלחץ מצד הבנק.
- ביום 3/10/03, לא ברור בשל מה, החליט הבנק לפרוע מיידי את ההלוואה. עקב כך, קפצה היתרה השלילית בחשבון התובע מסך של כ-38,000 ₪ לסך של כ-148,000 ₪.
13. ביום 4/10/03, נוכח העובדה ששוב עמד חשבונו של התובע ביתרה שלילית גבוהה, טלפן אל התובע מי מפקידי הבנק, ודרש ממנו להסדיר הפקדת כספים בחשבון.
- התובע התרגש מאד בשיחה הטלפונית האמורה. (אין אנו שוללים את האפשרות שנכונה גרסת התובע על כך שפקיד הבנק גם ציין שבהעדר הפקדת כספים להפחתת המינוס - יינקטו הליכים משפטיים כגון הטלת עיקול מקרקעין של התובע. אולם, בשל הבעייתיות בגרסתו של התובע, אנו נמנעים מלקבוע שעובדה זו אכן נכונה). מכל מקום, אנו קובעים כי אכן התובע התרגש מהשיחה האמורה, התרגשות שניתן להבין אותה נוכח ההחמרה הדרסטית הפתאומית במצב האשראי שלו, עם פרעון ההלוואה בסך 110,000 ₪ באופן מיידי, ביוזמת הבנק.
14. תוך כדי השיחה או מייד לאחריה, התובע החל לחוש ברע. הוא חש כאבים בחזהו ובידו השמאלית. התובע דיווח על תחושתו הרעה לאחד מלקוחותיו, מר רפיק אבו ראס (המכונה אכרם, וכך הוא ייקרא להלן), אשר נכנס לחנות

במהלך שיחת הטלפון או סמוך אליה. אכרס תמך בתובע, והסיע אותו למרפאת שרותי בריאות כללית, אל ד"ר רסמי אבו ראס. ד"ר אבו ראס הפנה את התובע לבית החולים האנגלי בנצרת, שם אובחן התובע כמי שלקה באוטם קדמי בשריר הלב, ואושפז. בהמשך - הועבר התובע לביה"ח בילינסון, שם עבר צנתור.

15. עקב מצב לבו, היה התובע בלתי מסוגל לעסוק במשלח ידו בתקופה שמיום 5/10/03 למשך 91 ימים לפחות (התקופה המרבית לדמי פגיעה). נוסף כי לאחר מכן התובע סגר את עסקו.

ארוע חריג

16. בהתאם להלכה הפסוקה, תנאי להכרה במקרה כגון זה של התובע, כפגיעה בעבודה הוא שיוכח שהיה בעבודתו של התובע ארוע חריג בעבודה, אשר ניתן לקשור אותו, לפחות לכאורה, כארוע שגרם לבואו של האוטם במועד שבא.

17. בעב"ל 481/99 המוסד לביטוח לאומי - מכלוביץ', פד"ע לח 461, נאמר:

"על-פי רוב 'עובדה תאונתית' אשר גורמת לחבלה פיזית נחשבת לתאונת עבודה. כך למשל, עובד שאצבעו נכרתה על-ידי מכשיר בו השתמש, המכה שהעובד קיבל מהמכשיר היא 'העובדה התאונתית' ואילו כריתת האצבע היא 'החבלה'.
אוטם שריר הלב שונה מתאונה רגילה במובן זה שהופעתו אינה כרוכה בפגיעה פיזית הנגרמת על-ידי אירוע חריג פתאומי הניתן להגדרה בזמן ובמקום. האוטם הוא מצב רפואי, בה מידה שאובדן אצבע או עין הוא מצב רפואי. המצב הרפואי - האוטם - אינו 'החבלה' אלא תוצאה להתפתחות טבעית של מחלה אשר לעתים מופיעה כתוצאה מדחק נפשי בלתי רגיל או מאמץ גופני בלתי רגיל.
מהי אפוא 'העובדה התאונתית' במקרה של אוטם? הגורם המשרה הוא 'העובדה התאונתית' אשר מביאה לתוצאה, שהיא האוטם. אם כן, מהו המנגנון המוביל לאוטם, על-פי מונחי חוק הביטוח הלאומי? המבוטח חולה בטרשת העורקים הכליליים ומשכך חשוף להופעת אוטם, הן באופן טבעי והן בשל גורם משרה שיכול לא להיות קשור לעבודה או כן להיות קשור לעבודה. הגורם המשרה, 'העובדה התאונתית', דוגמת האירוע החריג, גורם להתכווצות או הרחבת העורקים ו/או גורם לקרע ברובד השומני, אשר מתפתח לאוטם, שהוא הפגיעה הפיזית. לכן, האוטם אינו 'החבלה' אלא תוצאתה." [שם, 478].

כלומר - יש לבחון אם היה ארוע חריג שהוא בבחינת "גורם משרה" אשר היה יכול, לכאורה, להביא - מבחינה רפואית - לקרות האוטם.

18. בסיכומיה הראשונים, טענה ב"כ הנתבע, כי התובע לא הוכיח את קיומו של ארוע חריג במהלך עבודתו ביום 4/10/03, אלא לכל היותר הוכיח שהיה לו מצב של מתח מתמשך.

אולם, על סמך העובדות שנקבעו על ידינו לעיל, הבענו בהחלטתנו מיום 17/9/09 את דעתנו על כך שנכון לקבוע שהיה ארוע חריג בעבודתו של התובע ביום 4/10/03.

נדגיש כי ארוע "חריג" אינו חייב להיות ארוע חד פעמי. כדי שארוע יוכר כ"חריג" הוא לא חייב להתקיים לראשונה בחייו של המבוטח.

לדעתנו, אף כי מצב חשבונו של התובע היה גרוע במשך תקופה ממושכת, ואף שגם לפני יום 4/10/03, היו לתובע שיחות מהבנק בדבר מצב החשבון, הרי שביום 4/10/03, היה ארוע חריג בכך שהשיחה באה על רקע הקפיצה הדרסטית ביתרתו השלילית של החשבון. החשבון שעמד ביום 3/10/03 ביתרה של מינוס כ-38,000 ₪, הפך בן-יום, ביוזמת הבנק, לחשבון ביתרה של מינוס כ-148,000 ₪. לא הוכח שהיה מצב כזה קודם לכן.

לא הוכח גם שהיתה לפני כן שיחה שבה התובע כה רגז על פקיד הבנק, רוגז שאפשר להסבירו בעובדת פרעון ההלוואה היזום על ידי הבנק (ואם נכונה גרסת התובע על כך שדובר גם על אפשרות של עיקול מקרקעין - יש כאן הסבר נוסף לעצמת הרוגז. אולם גם בלא עובדה זו, הרקע לשיחת הטלפון, כאמור לעיל, יכול להסביר שעצמת הרוגז באותה שיחה היתה חריגה).

לפיכך, קבענו בהחלטתנו האמורה ואנו שבים על הקביעה כעת, כי ביום 4/10/03, היתה לתובע התרגזות חריגה בעבודתו, בשיחתו עם פקיד הבנק, התרגזות שסמוך לאחריה (או אף במהלכה) הופיעו הסימנים של הכאבים בחזה וביד השמאלית, שהתבררו לאחר מכן כביטוי של אוטם.

19. לפיכך - היה עלינו לדון במחלוקת הרפואית שבין הצדדים. לשם כך מינינו מומחה-יועץ רפואי מטעמנו.

המומחה

20. בהחלטתנו מיום 17/9/09, מינינו את ד"ר יעקב פרידמן לשמש מומחה-יועץ רפואי מטעם בית הדין (הוא ייקרא להלן: "המומחה"), והפנינו אליו שאלות בענין הקשר הסיבתי בין הארוע החריג בעבודת התובע ביום 4/10/03, לבין האוטם שפקד אותו באותו יום.

21. המומחה נתן את חוות דעתו. שני הצדדים לא ביקשו להפנות למומחה שאלות הבהרה.

22. **מחווות דעתו של המומחה** עולה כי לדעתו יש סבירות גבוהה שביום 4/10/03 סבל התובע מארוע כלילי חריף בשריר הלב, אשר קרוב לוודאי החל כאיסכמיה והסתיים כאוטם חד. מכל מקום, סבור המומחה, כי התובע סבל ממחלה אקוטית של שריר הלב.

משנקבע כי באותו יום ארע לתובע ארוע חריג בעבודתו, קיימת סבירות גבוהה שאכן אותו מתח נפשי חריג ביום 4/10/03, הוא זה שהביא לשינויים פתופיזיולוגיים ברובד הטרשתי שהיה עד אז יציב, והפך אותו לרובד בלתי יציב, ובשל כך - נגרם האוטם.

התובע היה כבר 40 בעת הארוע, והיה ידוע כאיש בריא, אם כי היו לו מספר גורמי סיכון; עודף שומנים בדם ויתר לחץ דם (שני גורמים שטופלו בתרופות מתאימות), וכן - עישון. בעורק שבו ארע האוטם, היתה היצרות משמעותית (שנמצאה בצנתור). גורמי הסיכון של התובע הביאו לכך שהיתה הסתברות של 3%-4% שהוא ילקה באוטם תוך שנה, והסתברות של 50% שהוא ילקה באוטם תוך 10 שנים, כך שניתן לומר שהתובע היה ברמת סיכון גבוהה לאוטם. עם זאת, ברמה הקלינית המיידית, התובע היה לגמרי א-תסמיני, והמחלה הטרשתית שהיתה בגופו, היתה סמויה וא-סימפטומטית.

נוכח סמיכות הזמנים בין שיחת הטלפון שגרמה למתח נפשי חריג לבין הופעת האוטם, סבור המומחה שלשיחת הטלפון האמורה היה תפקיד מכריע בגרימת האוטם, ומכל מקום, השפעת אותה שיחה לא היתה פחותה בהרבה מהשפעת גורמי הסיכון שלו, וניתן להניח שבלא השיחה האמורה, היה האוטם נדחה למועד מאוחר יותר.

21. עמדתו של המומחה מפורטת, מנומקת וסבירה. היא מבוססת על העובדות שנקבעו על ידינו, על החומר הרפואי שהיה בפניו ועל הידע המקצועי שלו. לפיכך, אנו מאמצים את חוות דעתו של המומחה.

גורל התביעה

22. משהתברר שלא הוגשה בקשה להפניית שאלות הבהרה, ניתנה לצדדים ההזדמנות להשלים בכתב את טענותיהם.

ב"כ הנתבע הודיעה כי הנתבע חוזר על סיכומיו, וכי לטענת הנתבע - אין לראות את התובע כמי שעלה בידי להוכיח את קיומו של ארוע חריג בעבודתו ביום 4/10/03. גרסת התובע, לטענת הנתבע, חסרת הגיון, ולכל היותר - מדובר במתח מתמשך.

23. נוכח טענות הנתבע בסיכומיו המשלימים, שקלנו מחדש את דעתנו בענין קביעת העובדות, תוך שהבאנו בחשבון שאין אנו מחוייבים לחזור בפסק דין זה על העובדות שנקבעו על ידינו בהחלטה מיום 17/9/09, שהיתה החלטת ביניים בלבד.

אולם, גם לאחר ששקלנו את דעתנו מחדש, הגענו לאותה מסקנה.

אכן, גרסתו של התובע בעייתית. אולם, כשהבאנו בחשבון את קשיי ההתבטאות שלו (גם בערבית), את משך הזמן שעבר ואת הראיה האובייקטיבית המלמדת על הקפיצה הדרסטית ביתרת החובה בבנק ביום 3/10/03, הרי שדעתנו היא שהסבירות שביום 4/10/03, היתה שיחת טלפון חריגה מהבנק שגרמה לרוגז חריג אצל התובע, גבוהה יותר מאשר הסבירות שגרסת התובע בנקודה זו אינה נכונה.

על כן, אין אנו מקבלים את טענות הנתבע בסיכומיו המשלימים.

24. התוצאה היא שהוכח כי היה בעבודתו של התובע ארוע חריג, הוכח כי היה קשר סיבתי בין אותו ארוע חריג לבין בואו של האוטס, והוכח שהשפעת הארוע החריג על בוא האוטס לא היתה פחותה בהרבה (וכנראה אף היתה רבה יותר) מהשפעת הגורמים האחרים.

התוצאה המתחייבת מכך היא שיש לקבל את התביעה.

25. אשר על כן, אנו מקבלים את התביעה ומצהירים כי האוטס בשריר הלב שהתובע לקה בו ביום 4/10/03, היתה תוצאה של פגיעה בעבודה.

על הנתבע לשלם לתובע את הגמלאות הנובעות מהצהרתנו זו.

26. על הנתבע לשלם לתובע שכ"ט עו"ד בסך 3,000 ₪, בתוספת מע"מ. סכום זה יישא הפרשי הצמדה וריבית מיום 16/1/10, אם לא ישולם לפני כן.

27. כל אחד מהצדדים זכאי לערער על פסק דין זה, בבית הדין הארצי לעבודה, תוך 30 ימים מיום שפסק הדין יומצא לו.

ניתן היום, ט"ז בכסלו תש"ע, 3 בדצמבר 2009, בהעדר הצדדים.

_____	_____	_____
נציג ציבור (מעבידים)	נציג ציבור (עובדים)	חיים ארמון 54678313-2163/08 חיים ארמון, שופט

נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה